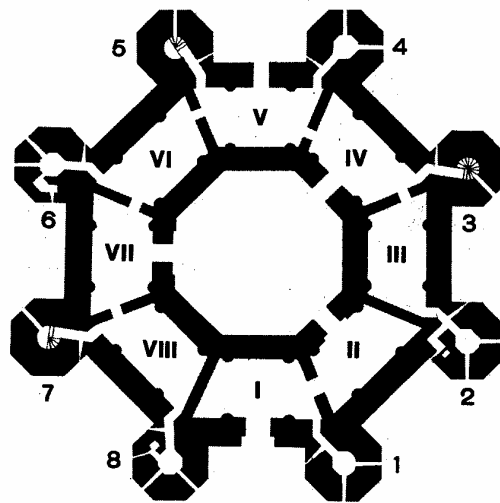
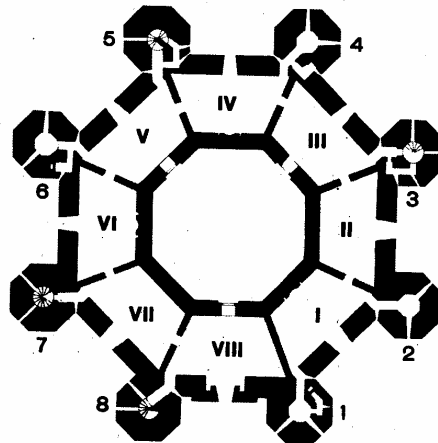

CASTEL DEL MONTE

CASTEL DEL MONTE: PIANO TERRENO

CASTEL DEL MONTE: PIANO SUPERIORE

Op één van de hoogste toppen van de Murge (540 m.), en daarom ook vanop kilometers zichtbaar ligt het absolute meesterwerk van de Svevische ('Staufische') architectuur en één van de meest perfecte en originele burgerlijke gebouwen uit de Middeleeuwen. Het lijkt als een keizerlijke kroon, met zijn regelmatige vormen en zijn warme blonde kleur, het landschap te domineren. De naam van de architect kennen wij niet, ook al wil de traditie dat het concept en de uitvoering van de hand van Frederik II himself is. Ook al is het gebouw volledig beroofd van al zijn marmeren binnenbekleding en van alle beelden die er gestaan hebben en zijn de buitenmuren door erosie verweerd, toch heeft het Castel del Monte zijn glasheldere structuur bewaard. De regelmaat en de harmonie van zijn vormen en afmetingen en het perfecte vakmanschap van de uitvoerders doen je met verstomming staan, ook – en vooral! – na bijna 800 jaar.

Met de bouw ervan is men inderdaad gestart vóór 1240 en bij de dood van Frederik II (1250) was het al af. Wie de architect ook was, hij was zeker van de

streek : alle afmetingen van het gebouw zijn immers veelvoud (of onderdelen) van de zgn. 'Napoletaanse Span', die toen in Apulië in gebruik was. Men gaat er verder van uit dat het castello als een jachtslot bedoeld was, hoewel anderen het zien als een militaire constructie, een onderdeel van het complexe verdedigingssysteem door de keizer bedacht.

Enkele keren zijn er grote feesten doorgegaan. Zo is in 1249 Violanta, een natuurlijke dochter van de keizer er getrouwd met Riccardo, de graaf van Caserta. Maar al in 1266, bij de val van de Svevische dynastie, werden de zonen van Manfredi er opgesloten, en zo werd het kasteel in de volgende eeuwen ook meestal gebruikt. Sinds de 18de E. werd het kasteel niet meer bewaakt. De gevolgen lieten niet op zich wachten : alles wat ook maar enigszins waardevol was werd vakkundig weggehaald, en het complex werd een plek waar herders, struikrovers, politieke vluchtelingen zich ophielden. In 1876 verwierf de Italiaanse staat het gebouw en is het in opeenvolgende campagnes gerestaureerd.

Enkele afmetingen : het gebouw bestaat uit een regelmatige achthoek met een zijde van 16,50 m. Op elk van de 8 hoeken staat er een achthoekige toren met een diameter van 7,90 m. De diameter van die torens is 10,30 m. en van het hele gebouw

56 m. De diameter van het gebouw (van buitenmuur tot binnenkoer) is 11,30 m. De buitenmuren zijn 2,55 m. dik, die naar de binnenkoer 2,40 m. De gemiddelde hoogte van het complex is 25 m.

Exterieur :

De muren staan boven op een onderste kroonlijst en zijn gebouwd met met tuf vermengde kalkstenen, die ongelijk verweerd zijn, en op die manier een levendige gevel vormen. Op halve hoogte is heel de constructie met een 2° kroonlijst omringd, die de verdeling in 2 verdiepingen aangeeft. Elk van die etages bestaat uit 8 gelijkmatige zalen, die overeen komen met de 8 zijden van het gebouw. In elk gevelvlak zijn er 2 ramen : een rondbogige 'monofora' op de gelijkvloerse verdieping (behalve bij de toegangen) en een spitsbogige 'bifora' (behalve 1 'trifora' in de zijde naar Andria) op de 1° etage. In de torens, waarin enkel smalle schietgaten zijn aangebracht op ogenschijnlijk willekeurige plaatsen, is de ruimte ingenomen door dienstlokalen en trappen.

Twee zijdelingse trappen leiden naar het grandioze hoofdportaal dat op de hoogte van de onderste kroonlijst ligt. Twee zij-inkepingen verhogen nog de monumentaliteit van deze entree. Het portaal is uit een soort koraalconglomeraat gemaakt en 11,85 m. hoog. De 'klassieke' inspiratie spreekt voor zichzelf : het triomfboogmotief, de gecaneluurde pilasters met corinthisch aandoende kapitelen en de kroonlijsten. De gotische inslag blijkt uit de wat uitgelengde vorm van het geheel, de diepe uitwerking van de versiering, het spitse timpaan en de spitsboog boven de poort. Er is ook een lichte romaanse 'touch' : naast de toegangsdeur steunen 2 slanke zuiltjes op 'stilofore' leeuwen.

Interieur Beneden:

Op het gelijkvloers zijn er 8 trapeziumvormige ruimten, die op een uiteenlopende wijze met mekaar verbonden zijn. De afmetingen en de architectuur ervan zijn dezelfde : een kruisvormig ribgewelf steunt op 4 halfzuilen (uit hetzelfde materiaal als de toegangspoort) en perkert zo een centraal kader af, met de smalle kant van het trapezium als zijde. In het centrum van het gewelf wordt dit afgesloten door een gebeeldhouwde sluitsteen. De driehoekige stukken die aan de zijkant overblijven hebben ook een spitsvormige afdekking. Boven de kapitelen, met telkens 9 gekrulde bladeren, is er een 'abacus' ('kussen') dat overloopt in een kroonlijst die rond de zaal loopt en deuren en vensters a.h.w. 'inlijst'. De muurgedeelten onder die kroonlijst waren oorspronkelijk bezet met platen in marmer en het al genoemde composietmateriaal.

Ook de binnenkoer herneemt het achthoekige grondplan van het gebouw. Elke wand loopt uit op een blinde spitsboog, die in de hoeken steunt op lesenen. De deuren en ramen die op deze binnenkoer uitgeven hebben geen in het oog springende symmetrie : ze zijn blijkbaar gebouwd in functie van de bestemming van de achterliggende zalen.

Op het grondplan zien jullie hoe de zalen met mekaar verbonden zijn en ook toegang geven tot de 'cortile'. De toegangsdeur vanuit II laat met zijn dubbele spitse boog op zuiltjes een evidente muzelmaanse invloed blijken.

Opvallend zijn de 3 'deur-vensters' op de verdieping. Ook zij zijn in datzelfde composietmateriaal ingekaderd. De architraven steunen op kraagstenen en er staan 2 zuiltjes naast die een boogveld dragen dat versierd is met 'klassiek' aandoende gebladerte en eieren. Oorspronkelijk gaven deze deuren uit op een doorlopend houten balkon.

Men neemt aan dat er midden op deze binnenkoer een marmeren kuip stond. Nu is er een citerne waarin het regenwater wordt opgevangen.

Boven het portaal dat toegang geeft tot IV is een fragment van een bas-reliëf ingemetseld, waarop een fijn gemodelleerde naakte ridder staat afgebeeld.

Vanaf IV wandelen we doorheen het gelijkvloers, waarin je de al genoemde karakteristieken kan aantreffen. Bijkomend wil ik jullie erop wijzen dat

- er in 3 van de 8 torens een wenteltrap is naar de verdieping. In de overige 5 zijn er telkens kleine achthoekige kamertjes.
- er in de torens 2 en 6 ook een toilet is, met een verluchtungs- en afwateringssysteem dat van af het dak vertrekt ! Het doet denken aan de Zisa in Palermo, en wijst op een arabische invloed.
- er in de zalen III en VIII schouwen zijn tussen 2 smalle ramen naar de binnenkoer.
- zaal VIII nog enkele resten heeft van de originele bevoering, waarvan men aanneemt dat ze in het hele gebouw aanwezig zijn geweest.
- je vanuit zaal VIII via toren 7 naar de bovenverdieping kan. Bij het bovenkomen zie je in deze ruimte 6 robuuste ribgewelven, die op kraagstenen steunen in de vorm van groteske kariatiden, die erg levendig en realistisch zijn voorgesteld.

Interieur Boven:

Ook hier zijn er 8 zalen, die perfect overeen komen met die van beneden, maar die door een grotere verfijning in de afwerking lichter ogen. Ze zijn ook beter verlicht : de deur- en raamopeningen zijn groter, één van de invloeden van de gotische architectuur. Tegen de buitenramen zijn zitbanken

aangebracht en ook langs de wanden loopt er rondom een marmeren 'zittrap', onder de zuilen door. En waar het gewelf begint is er een kroonlijst. Ook hier waren de wanden met marmerplaten bezet.

Merk hier op dat

- zaal I (evenals zaal VI) een schouw heeft. Het is de meest verfijnde ruimte van het kasteel en is waarschijnlijk gebruikt als slaapkamer voor de keizer.
- in zaal II het grootste buitenraam van het kasteel is aangebracht (dit is in de richting van Andria). Hier loopt (net zoals in zaal VII) de schouw van de zaal beneden verder door naar het dak.
- je ook hier in de torens zonder trap een kleinere kamer hebt met aansluitende verluchting en afwatering.
- zaal VIII (boven de toegang) zonder veel gegronde redenen de 'Troonzaal' wordt genoemd. De nissen naast het (mooie) raam werden gebruikt om het ijzeren afsluithek te bedienen.

Terras (indien toegankelijk) :

Vanuit de toren 5 (in zaal V) is er een toegang tot het dak. Je kan hier zien hoe het regenwater gescheiden wordt : het 'binnenwater' wordt langs in de muur ingemetselde loden buizen naar de citerne onder de cortile geleid. Het 'buitenwater' gaat naar de leidingen van de toiletten in de torens !

Maar de grootste beloning voor de inspanning van het klimmen is het uitzicht ! Naar binnen lijkt het

alsof je in de cortile kijkt als in een put. Naar buiten is het panorama van een weidsheid waar je stil van wordt ! Je kan bij mooi weer tot aan de Gargano kijken en tot aan de Apennijnen, gedomineerd door de Vultur (jawel, die van Horatius !). En naar de zeezijde zie je de witte stippen van de steden van de 'Terra di Bari' : van Andria en Barletta in het Noorden tot Bari in het Zuiden.